

Nykyisen AY-Liikkeen iltahämärä

Jari Karttunen
DSL
13.5.2023

AY-liikkeen saavutukset ovat merkittäviä

- Tuskin mikään muu tekijä on parantanut työväenluokan asemaa yhtä runsaasti kuin ammattiyhdistysliike.
  - Teknologinen kehitys on toinen vaikuttava
  - Ylikehitys/alikehitys mekanismit ja nationalismi ovat estäneet globaalin yhdenmukaistumisen.
  - Kommunismi ja reaalisosialismi lisäsivät vaikutusta 1900-1990 luvun välissä.
- Ammattiyhdistysliikkeet syntyivät 1800-luvun alussa yhdessä teollistumisen kanssa. Edeltäjänä oli kiltajärjestelmä.
- Edeltävät marxilaisuutta, mutta vasta marxilaisuus teki niistä todella vaikuttavia.
  - voi argumentoida, että marxilaisuudesta luopuminen on johtanut niiden uuteen merkitsemättömyyteen.

Ay-liikkeen merkityksestä

- On selkeää, ettei ilman ammattiyhdistysliikettä työntekijöillä ole paljonkaan kykyä vaikuttaa työnantajaansa koskee tämä sitten palkkaa, työaika tai työolosuhteita.
  - Poikkeuksena sellaiset harvat korkean tason ammattilaiset joita on hyvin vähän ja joiden korvaaminen on pakollista, vaikeaa tai mahdotonta ja joille on aina kysyntää. (esim.lääkärit)
- Tästä johtuen työväenluokan järjestäytymisaste ammattiliittoihin on ollut merkittävin sanelija yhteiskunnallisen kehityksen ”reiluudelle”. Vahva ammattiyhdistysliike->parempi palkka ja julkiset palvelut->suurempi ”keskiluokka”.
- Ei kuitenkaan ainoa tekijä. Valtio(fasismi/sosiaalidemokratia) ja jossain tilanteissa yritykset(zaibatsut) voivat omia itselleen ammattiyhdistysliikkeiden roolin. Seurauksena taantunut ammattiyhdistystoiminta, joka toimii vain osittain.

AY- liikkeen korkean kattavuuden seurauksia

- Vähentää tuloerojen kasvua(useita tutkimuksia, kaikkialla)
- Lisää yritysten toiminnan tehokkuutta ja korottaa palkkoja(Tanska, Belgia)
- Vähentää yritysten voittoja ja kilpailukykyä (USA)
- Parantaa palkkauksen tasa-arvoa, vähentää palkkauksen määriä(iso-Britannia)
- Lisää poliittista huomiota ongelmia kohtaan köyhillä alueilla (USA)
- Vähentää rasismia(USA)
- Vähentää itsemurhia ja huumekuolemia(USA)
- Vähentää työtaturmia(USA)

Suomi on perinteisesti ollut esimerkiksi kokoomuksen harmiksi hyvin korkean ammattiyhdistysorganisoitumisen maa. Sen johdosta Suomessa työväenluokka nauttii asioista joissa esimerkiksi USA:ssa vain haaveillaan.

Mutta AY-liike on ongelmassa

- AY-liikettä Suomessa ja valtaosassa ylikehitettyä maailmaa uhkaa kolme toisiinsa läheisesti liittyvää ongelmaa:
  - jäsenkato
  - saavutuksien puute
  - yhteiskunnallisen merkityksen puute.

AY- jäsenyyden kattavuus on laskussa

- Vuonna 2000 74,2% suomalaisista työssäolevista kuului ammattiliittoihin.
- Vuonna 2019 tämä on tipahtanut 58,5%
- Alle 35-vuotiailla vielä suurempi pudotus 4/10
- Tämä noudattaa OECD maiden globaalia trendiä
- 35,9%(1998) ->27,9%(2018)

Toisin sanoen kaikki merkit viittaavat siihen, että työläiset eivät enää liity AY-liikkeeseen, vaikka syytä olisi.

Ay-liikkeen heikkeneminen ja eriarvoisuus korreloivat

- Taloudellista eriarvoisuutta kuvaava GINI-kerroin (0 kaikilla samanverran 100 yksi henkilö omistaa kaiken yhteiskunnassa) on noussut oikeastaan samaa tahtia kuin AY-kattavuus on laskenut (kuten tutkimukset ennustavat)
- GINI 1998= 25,2 vs GINI 2021= (29,1) ja on kovassa nousussa.
- Alimmillaan GINI 1987=20,3 ja ylimmillään GINI 1966= 31,1(alkukohta)
- Suomi alkaa siis ihmisten eriarvoisuuden suhteen palailemaan menneille vuosikymmenille, maatalousyhteiskunnan aikaan.
- Voi siis todeta, että AY-liikkeen heikkeneminen todella alkaa jo näkymään yhteiskuntamme rakenteissa. Pahempaa on se, ettei ole paljonkaan merkkejä suunnan muuttumisesta.

Miksi AY-liikkeen kannatus laskee?

- Perinteisesti AY-liikkeen jäsenmäärän laskua perustellaan kolmella pääsyillä.
  - 1) Tuotantoteollisuuden vähentyminen
  - 2) Globalisaatio ja työn pirstaloituminen
  - 3) Hallitusten politiikka

Tuotantoteollisuuden vähentyminen

- AY-liikkeen vahvoja alueita ovat perinteisesti olleet suuret, runsasta tuotantoa tekevät tuotantolaitokset.
- Näillä aloilla on lakkoilemalla pystytty tekemään laajoja taloudellisia menetyksiä ja täten vaikuttamaan työtaisteluilla.
- Tällaisissa tuotantolaitoksissa työyhteisö oli tiivis ja tämä mahdollisti organisoitumisen.
- Nykyinen palvelutalous ei vain yksinkertaisesti tarjoa vastaavia oloja tai mahdollisuuksia työtaisteluun.

Globalisaatio ja työn pirstoutuminen

- Globaalit tuotantoketjut, alihankintasysteemit, vuokratyövoiman käyttö, yhdenhengen yrittäjäyys ja työelämän roolien hajanaisuus ovat johtaneet siihen, etteivät ihmiset miellä itseään vahvasti oman työtehtävänsä kautta. Maahanmuuttajat ja siirtotyöläiset ovat erityisen haastavia.
- Monet ihmiset ovat työtehtävässä vain käymässä/tienaamassa rahaa eikä heitä kiinnosta varsinaisesti muuttaa työoloja. He ennemmin etsivät muuta työtä. Näissä epä-yhteisöissä ei ole kunnan AY-värväystä.
- Vaikka he haluaisivatkin muuttaa työoloja, eivät he usko sen onnistuvan alallaan sen heikonn järjestäytymisen johdosta, eivätkä siksi järjestäydy.

Hallitusten politiikka

- Sekä oikeistolainen että ”vasemmistolainen” hallituspolitiikka vaikuttaa AY-aktiivisuuteen.
- Oikeistohallitukset yleensä pyrkivät haittaamaan AY-toimintaa esimerkiksi viemällä sen rahoitusta, kieltämällä värväyksen kouluissa..ja paljon vakavampaa jossain tilanteissa.
- ”Vasemmistohallitukset” puolestaan tekevät asioita (hyvinvointivaltio) jotka tekevät pintapuolisesti AY-liikkeestä ”tarpeettoman.”

Lisäksi on epämiellyttävä neljäs vaihtoehto

- Tämä liittyy läheisesti sosiaalidemokratian pohjalta toimivan AY-liike mallin rakenteellisiin valuvikoihin, jotka valitettavasti ovat ilmeisiä myös suomalaisen ay-liikkeen toiminnassa.
- On otettava huomioon se epämiellyttävä vaihtoehto, että AY-liike on tehnyt itsestään nykyisellään hyödyttömän (tai jopa vahingollisen työväenluokalle) ja siksi se ei enää kiinnosta ihmisiä.
- Tarkastellaanpas hieman AY-liikkeen saavutuksia viimeisen 130 vuoden ajalta.

Suomalaisen AY-liikkeen saavutuksia(SAK:n mukaan)

Ennen itsenäistymistä (3)

- 1889 Asetus työväen suojelusta, ammattientarkastajat.
- 1895 Tapaturmakorvauslaki.
- 1917 8 tunnin työaikalaki.

Itsenäisyys toisen maailmansodan loppuun asti(3)

- 1922 Työsopimuslaki, vuosiloma 4 - 7 päivää.
- 1923 Työehtosopimuslaki.
- 1939 Vuosilomalaki, vuosiloma vakinaisissa töissä 5 -12 päivää.

1945-(3) – 1950 luvut(2)

- 1946 Työsopimuslain uudistus, laki työriitojen sovittelusta ja laki työtuomioistuimesta. Työaikalain muutos pidentää vuosiloman 12 -14-päiväiseksi.
- 1947 Valtakunnalliset työehtosopimukset muotoutuneet työehtosopimusjärjestelmäksi. Luottamusmiesjärjestelmä luodaan.
- 1948 Lapsilisälaki. Tapaturmavakuutuslaki.
- 1958 Työturvallisuuslaki
- 1959 Yleiseksi työajaksi 45 t/viikossa.

60(7) -70(9) luvut

- 1960 Vuosilomalain muutos, vuosiloma 18-24 päivää. Työttömyysvakuutuslaki.
- 1964 Valtion virkamiesten työsuhteiden neuvottelemista koskeva menettelytapalaki.
- 1965 Siirtyminen 40 tunnin viikkotyöaikaan.
- 1966 Irtisanomissuojasopimus. Valtion eläkelaki.
- 1967 Lomapalkkasopimus. Uusi ammattitaitilaki.
- 1968 Ensimmäinen tulopoliittinen sopimus, ns. Liinamaa I. Indeksiehtojen poistaminen, vuokrien ja hintojen valvonta, vapaa-ajan tapaturmavakuutus, työnantajat alkavat periä jäsenmaksuja suoraan ammattiliittojen jäsenten palkoista.
- 1969 Luottamusmiessopimus.
- 1970 Työsopimuslain uudistus. Toinen tulopoliittinen kokonaisratkaisu, ns. Liinamaa II: erorahajärjestelmä. Julkisen sektorin neuvottelu-, sopimus- ja lakko-oikeuden laajennus.
- 1971 Sopimus työmarkkina- ja talouspoliittisesta kokonaisratkaisusta ns. UKK-sopimus. Koulutussopimus ja tiedotussopimus. Vähimmäispalkkalaki. Julkisen sektorin valtakunnalliset työehtosopimukset. Valtion sektorin luottamusmiessopimus.
- 1972 Tulopoliittinen kokonaisratkaisu ns. Hämäläinen-Laatonen -sopimus: lomaltapaluuraha 10 % lomapalkasta, sairausajan palkkaetujen parantaminen.
- 1973 Vuosilomalain uudistus. Työsuojelunvalvontalaki.
- 1974 Tulopoliittinen kokonaisratkaisu ns. Lindblom-sopimus: lapsilisien korotus, äitiysloma 7 kuukautta, verohelpotuksia, ansiokehitystakuu.
- 1976 Työsuojelusopimus. Ryhmähenkivakuutus.
- 1977 Talviloma
- 1978 Yhteistoimintalaki. Työterveyshuoltolaki. Talviloma vuosilomalakiin. Isyysloma 12 päivää.
- 1979 Talvilomaoikeuden laajennus.

1980(7) ja 1990 luku(5)

- 1980 Opintovapaalaki. Äitiyspäivärahan pidennys ja vanhempainloma. Ensimmäiset työehtosopimukset, jotka mahdollistivat, että sairaan lapsen hoitajana voi äidin suostumuksella olla myös lapsen isä.
- 1981 Keskitetty työehto- ja talouspoliittinen ratkaisu, ns. Pekkanen I. Ansiosidonnaisen sosiaaliturvan parannus äitiys-, vanhempain- ja sairauspäivärahoissa.
- 1984 Tulopoliittinen kokonaisratkaisu, ns. Pekkanen II: työajan lyhennys 16/32 tuntiin vuonna 1986. Ansiosidonnainen työttömyysturva. Laki irtisanomismenettelystä.
- 1985 Laki kotihoidontuesta.
- 1987 Työturvallisuuslainsäädännön uudistus. Työsopimuslakiin syrjäntäkielto työhönotossa. Aikuisten opintotuki. Tasa-arvolaki.
- 1988 Työsopimuslain ja yhteistoimintalain uudistukset. Henkilörekisterilaki. Kotihoidontuki laajenee. Tulopoliittisen selvitystoimikunta asetetaan.
- 1989 Työttömyysturvalain muutos. Uusi yhdistyslaki.
- 1990 Henkilörahasolaki
- 1991 Laittoman irtisanomisen korvauksen enimmäismäärän nosto. Vuosilomalain muutos. Ammattikoulutusraha.
- 1995 Ulkomaisten työntekijöiden työehdot. Vuorotteluvapaa. Työaikalaki.
- 1996 Päivähoitolaki. Työaikalain kokonaisuudistus. Epätyypillisissä työsuhteissa olevien eläketurva. Vuosilomalain osittaisuudistus. Ulkomaalaisten työntekijöiden työehdot. Henkilöstörahasolain uudistus. Yhteistoimintalain uudistus.
- 1998 Työttömyysvakuutusrahaston perustaminen.

2000 luku (11)

- 2000 Sopimus ansiosidonnaisen työttömyysturvan tasokorotuksesta vuonna 2002.
- 2001 Uusi työsopimuslaki. Neuvottelutulos työeläke- ja työttömyysturvajärjestelmien uudistamisesta. Aikuiskoulutustuki.
- 2002 Työturvallisuuslaki uudistetaan. Kuntoutusajan palkkaus. Valtion henkilöstöä koskeva palkkaohjelma Valpas I. Uusi työterveyshuoltolaki: Sopimus helatorstaista voimaan (helatorstai lyhentää työaikaan ansioita alentamatta).
- 2003 Tulopoliittinen kokonaisratkaisu. Valtion palkkaohjelman jatko Valpas II. Työttömyysturvalain uudistus. Uusi työturvallisuuslaki. Tapaturma- ja ammattitautilain uudistus. Perhevapaa-järjestelmän uudistus.
- 2004 Työeläkeuudistus. Ammatillisen koulutuksen uudistus.
- 2005 Tulopoliittinen kokonaisratkaisu. Vuosilomalain kokonaisuudistus – virkamiehet vuosilomalain piiriin. Työaikapankkijärjestelmä/ etätyöohjeet. Työllistymisen ja muutosturvan toimintamalli
- 2006 Sairausvakuutus-järjestelmän rakenne- ja rahoitusuudistus. Muutoksia työttömyysturvalakiin. Koulutuspäivärahan määräksiin muutoksia. Perhevapauksiin parannuksia.
- 2007 Liittosopimukset. Laaja sosiaalipaketti (sosiaalitulo) eläke- ja työttömyysturvan uudistamisesta.
- 2008 Oppisopimuskoulutuksen etuihin muutoksia.
- 2009 Aikuiskoulutustuen uudistus. Muutosturvan laajennus koskemaan myös määräaikaisia.
- 2010 Vuorotteluvapaa vakinaistetaan. Työttömyysturvan uudistus: mm. työssäoloehdon lyheneminen 34 viikkoon, korotettujen etuuksien laajentaminen, sovitellut päivärahan enimmäiskesto poistuu, koulutusetuisuuksien uudistus.

2011 - 2023

Hyvät ajat ovat ohitse

- Kuten huomasitte, ei Suomalainen AY-liike ole omien listauksiensa mukaan saanut aikaiseksi mitään merkittävää viimeiseen 13 vuoteen. Kun aiemmin se saavutti lukuisia asioita vuosikymmenessä.
- Lisäksi jos saavutuksia katsoo tarkemmin, huomaa niiden todellisuudessa heikkenevän jo aiemmin yhteiskunnalliselta merkitykseltään.
- Jos merkitys vähenee, ei pidä ihmetellä kannatuksen vähenemistä (mikä tietysti vähentää toimintakykyä ja sitä kautta merkitystä)
- MITÄ ON TAPAHTUNUT? MIKSI AY-LIIKE EI ENÄÄ KYKENE PARANTAMAAN TYÖVÄENLUOKAN OLOJA.
- Avainasemassa on sosiaalidemokratia ja siihen liittyvä tapa toimia.

Sosiaalidemokraattisen AY-liikkeen pohja

- Suomalainen AY-liike on filosofialtaan pohjannut aina vahvasti sosiaalidemokraattiseen ajatteluun (Mukana on ollut myös sosialistista sekä kommunistista ajattelua, mutta toteutus on silti ollut pitkälti sosiaalidemokraattista)
- Sosiaalidemokratian ideana on pohjimmiltaan seuraava: luokkien sovittelematon eturistiriita ratkaistaan valtion avulla. Rakennetaan hyvinvointivaltio, joka tasaa kapitalistisen järjestelmän ääripäitä sekä poistaa sen räikeimmät työväenluokalle aiheuttamat ongelmat. Tämä mahdollistaa työväenluokan siedettävän elämisen ja takaa kapitalisteille, että heidän taloudellisia etuoikeuksiaan ja valtaansa ei koskaan poisteta kokonaan.
- Ennen 1800-luvun loppua, 1900-luvun alkua ja ihan nykyhetkeä monissa alikehitetyissä maissa AY-toiminta oli hurjaa ja usein vaarallista toimintaa. Porvariston puolella oleva valtio taisteli aktiivisesti AY-toimintaa vastaan, mikä johti työväenliikkeen kannattavan valtion vastaisia voimia (kommunismi, anarkismi)

Sosiaalidemokraattisen AY- liikkeen pohja

- Keisarillisessa Saksassa keksittiin, että asia voidaan ratkaista myöntymällä sellaisiin AY-liikkeen vaatimuksiin, jotka eivät koske olennaisia kysymyksiä kuten pääomien yksityisomistusta. Annettiin eläkkeitä ja minimitoimeentuloa.
- Myöhemmin AY-liikkeelle annettiin oikeus toimimiseen, kunhan toiminta oli yhteiskunnan lakien mukaista, eivätkä vaatimukset olleet kohtuuttomia.
- AY-liikkeelle tämä tarjosi mahdollisuuden toiminnalle ilman väkivallan pelkoa. Tämä oli luontaisesti houkuttelevaa, mutta johti siihen, että AY-liike alkoi rajoittamaan vaatimuksiaan porvarillisen valtion hyväksymiin rajoihin.
- Kehittyi ”laillinen” ja ”laiton” työväenliike joista toinen rajoitti toimintansa ja vaatimuksensa lailliseen ja toinen piti yllä myös laittomia keinoja.
- Laillinen puoli kiehtoi valtaosaa työväenluokasta sen turvallisuuden/laillisuuden johdosta.

Sosiaalidemokraattisen AY- liikkeen pohja

- Niin pitkään kun maailmassa oli myös toimiva kommunistinen työväenliike, oli sosiaalidemokraattisella mallilla hyvät toimintaedellytykset ylikehitetyssä maailmassa.
- Porvarivaltio suosi laillista työväenliikettä, joka rajoitti vaatimuksensa palkkaneuvotteluihin ja työväenluokan elinolosuhteiden parantamiseen. Se suostui moniin sen vaatimuksiin, koska nämä vaatimukset eivät olleet mahdottomia. Jos näihin ei oltaisi suostuttu, olisi esim. kommunistien suosio voinut kasvaa.
- Suomessa työväenliike otettiin suorastaan mukaan valtion päättäviin mekanismeihin. Tämä sementoi AY-liikkeen tunnustetun, mutta toisaalta myös kahlitun roolin. AY-liike oli valtion osa ja sai myönnytyksensä sopimalla saman pöydän ääressä porvarien kanssa.

Sosiaalidemokraattisen AY- liikkeen pohja

- Valtion osana toimiminen johti pitkälti siihen, että AY-toiminnasta tuli korkean tason neuvotteluissa sovittu liturginen mekanismi, joka keskusteli lähinnä palkankorotuksista, lisistä, lomapäivistä jne.
- AY-liike keskittyi tietoisesti keskustelemaan työelämän taloudellisesta puolesta ja rajoitti puuttumistaan muihin yhteiskunnallisiin kysymyksiin, sillä ne eivät kuuluneet sen rooliin valtiossa.
- Itse asiassa tämä vertautuu esim. Nigerian ay-liikkeeseen, jota on lailla kielletty neuvottelemasta muusta kuin palkasta.
- AY-liikkeessä toimiminen muuttui aikalailla toisisijaiseksi työntekijän kannalta. Palkat nousivat, välistä lakkoiltiin hallitusti ja sitten käytiin risteilyllä. Työttömyyskorvausket oli ehkä merkittävin ja loimaan kassakin hoiti ne halutessa.
- Reaalisosialismin romahtaminen 1990-luvulla vei kuitenkin porvarivaltiolta tarpeen pelätä AY-liikkeen radikalisoitumista.

Sosiaalidemokraattisen AY- liikkeen pohja romahtaa

- Porvaristo rohkaistui pitkin 2000- lukua ja huomasi, ettei liturginen ja ennakoidussa ympäristössä toimiva AY-liike enää ollut entisensä.
- Se alkoi suostumaan yhä vähemmän AY-liikkeen ehdotuksiin ja pakotti AY-liikkeen vaatimaan yhä vähemmän ja vähemmän. Saavutuksien heikkous ei haitannut porvareita, eikä alkuun AY-liikettäkään sillä työväenluokalla ei ollut muutakaan minkä puoleen kääntyä.
- Lopulta porvaristo alkoi itse vaatimaan heikennyksiä, mihin AY liike vastasi vaatimalla pienempiä heikennyksiä.
- Tässä ilmapiirissä työväenluokka alkoi hiljalleen tottumaan heikkeneviin oloihin ja hyödyttömään AY-liikkeeseen, jonka merkityksen he pitkälti alkoivat kyseenalaistamaan.. heikentäen sitä entuudestaan.

Mitä AY -liikkeen olisi täytynyt tehdä toisin?

- Tämä on tietysti ns. jälkiviisautta. Sosiaalidemokraattinen malli toimi pitkään ja nykyinen hyvinvointivaltio on sen aikaansaannos. Me kaikki olemme suhteellisen hyvinvointimme velkaa.
- Ongelma on siinä, ettei sosiaalidemokraattinen hyvinvointivaltiomalli voi kestää. (tästä on olemassa toinen luento)
- Tämän johdosta työväenliike, joka on sitoutunut toimimaan tämän päämäärän eteen ja menetelmillä on lopulta tilanteessa jossa sen päämäärää ei enää voi edistää.
- Pahempaa vielä, se ei kykene enää pitämään yllä saavutuksiaan
- Vielä pahempaa on, että se estää toimia, jotka voisivat aloittaa jälleen aidon AY-kamppailun ja mahdollistaisivat pyrkimykset kohti parempaa yhteiskuntajärjestelmää, joka ei vain simuloisi sosialismia.

Kaikki ei ollut pelkkää jälkiviisautta

- Marx ja Engels molemmat pitivät hyvinvointivaltiota luokkataistelun tukahduttamisen metodina.
- Lenin katsoi, että Ay-taistelu ilman vallankumouksellista puoluetta ja sen asettamia vallankumouksellisia päämääriä, on tuomittu pelkkään ekonomismiin. Toimintaan, joka ei lopulta kykene muuttamaan työväenluokan yhteiskunnallista asemaa.
- Eli, työväenluokka sai AY-toiminnan ansiosta maistaa asioita, joita sille olisi tarjolla sosialismissa. Mutta tämä tapahtui siksi, että kapitalisti päätti antaa näitä etuja, ei siksi että työväenluokka olisi omannut ne todellisuudessa. Tilanteen vaatiessa kapitalisti voi lakkauttaa nämä myönnytykset.
- AY – liikkeen olisi tullut saada työväki haluamaan ja ottamaan asioita, joita kapitalistit eivät olisi kyenneet sille antamaan. Ei antaa työväelle asioita, jotka kapitalisti sille halusi/suostui antamaan.

Mitäs nyt voitaisiin tehdä?

- Mikäli ammattiyhdistyslikke halutaan elvyttää on alettava toimimaan toisin kuin menneinä vuosina.
- Toiminen yhteistä sopimista porvariston ja valtion osana on reitti, jonka päädyssä odottaa pettymyksiä, tappioita, torjuntavoittoja ja vääjäämätön hiipuminen työväenluokan olojen kumileimasimena.
- Ensimmäinen asia, jota ammattiliittojen kannattaisi tehdä on lopettaa väistelemästä yhteiskunnallisia poliittisia kysymyksiä. Esimerkiksi ilmasto ja maahanmuuttokysymykset ovat tärkeitä monien ihmisten ajattelussa. Tiukempi kannanotto näistä asioista lisäisi AY-liikkeen relevanssia ja myös kertoisi niiden jäsenyyttä harkitseville, että niillä on muutakin merkitystä kuin liturginen palkkaneuvottelu sekä työttömyyskorvaus.
- Maahanmuuttajat ovat suuri lupaus/uhka AY-liikkeelle ja heidät kannattaisi ottaa ennemmin osaksi liittoja kuin jättää rikkureiksi.
- Muutenkin, ihmisiä kannattaa alkaa kysymään mukaan toimintaan. Henkilökohtaisesti työpaikoilla, tai ihan kadulla. Oikeissa olosuhteissa sekin toimii. Yhteiskunnan romuuntuminen luo kysyntää.

Mitäs nyt voitaisiin tehdä?

- Liittojen kannattaisi palauttaa politiikasta puhuminen työpaikoille, kouluihin ja muihin ja olla osa yhteikunnallista keskustelua sekä tarjota omia ratkaisuja, eikä jättää näitä kapitalisoiduille eduskuntapuolueille.
- Liittojen olisi syytä palata opiskelemaan myös muita kuin porvaristoa palvelevia taloudellisia ajatuksia sekä opettaa näitä niille jäsenille, joita kiinnostaa.
- AY-liike voisi alkaa esittämään jälleen yhteikunnallisia visioita.
- AY-liike voisi uudistaa johtoaan sekä paikallisella, että valtakunnallsiella tasolla huomattavasti useammin. Se, että jokin on toiminut jollakin tavalla 30 vuotta ei valitettavasti tarkoita, että se toimii vielä 3 vuotta.
- Laajentunut toiminta ja ideoiden toteuttaminen, sekä laajentuneet puheenaiheet voisivat hyvinikin tuoda uusia jäseniä, jotka voisivat tuoda kykyä toteuttaa asioita.

Mitäs nyt voitaisiin tehdä?

- Sen jälkeen kuin AY-liikettä on elvytetty, on aika uudelleen radikalisoida se.
- Palauttaa AY-liike takaisin aikaan jolloin se vaati ja tarpeen tullen otti sen mitä ajoi. Eikä tehnyt tätä vain istumalla säännölliseen neuvotteluun. Tämä on mahdollisesti epämukavaa, ehkä laitonta ja jopa vaarallista. Sillä on kuitenkin merkitystä.
- Tämä palauttaisi uskottavuuden ja merkityksen.
- Lopulta se voisi alkaa vaatimaan oikeasti merkitseviä asioita, sellaisia joita kapitalistit eivät ole valmiita antamaan, mutta jotka heiltä voidaan ottaa riittävällä voimalla.
- Tämä voisi olla kaunis alku uudelle yhteiskunnalle.
- Tai sitten voidaan tehdä kuten tähänkin asti ja todeta, että loppu hämmöttää, mutta onneksi ei tehty mitään koska se olisi ollut ihan turhaa. Ehkäpä voidaan neuvotella pienempi lisäys työaikaan.